

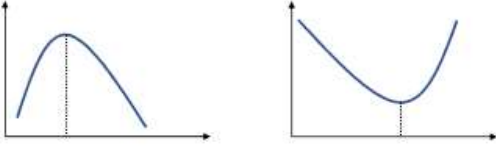
1. fejezet 2. lecke

Optimalizáció, alternatív költségek

1. dia

A mikroökonómia módszerei

1. optimalizálás • szélsőérték-keresés

• költség-haszon elemzés (Cost-Benefit Analysis)
Döntés várható hasznainak és költségeinek egybevetése

Módszerekről beszéltem korábban, amiket a mikroökonómia használ, és azt állítottam róluk, hogy nem csak ebben a tantárgyban, hanem maga körül mindenhol találkozhat velük az ember.

Az egyik legfontosabb módszer, amit a mikroökonómia használ, az optimalizálás. Matematikai nyelven egyféle szélsőérték-keresésről van szó. Egyszerűen fogalmazva optimalizálásra akkor van szükség, amikor se túl sok, se túl kevés nem jó valamiből: meg kell találnunk az optimális szintjét, nagyságát, mennyiségét. Emlékszik, az első leckében mit mondtam az animációkról meg a repkedő képekről: na, pont valami ilyesmiről van szó! Ha én egy fehér fal előtt ülve felolvasnám a tankönyvből, amit Önnek a mikroökonómiáról tudni kell, az nekem nagyon egyszerű lenne, Önnek viszont nem lenne túl hasznos. Ha mindenféle villogó színes-szagos segédanyagokat kreálnék a kurzushoz, az Önt nagyban segíthetné, nekem viszont végtelen időmbe kerülne. Egyik kombináció sem jó. Vajon ha én egy kicsit több energiát fordítok rá, akkor mennyivel jobb eredményt érhetek el? Meddig indokolja a többleteredmény a többletráfordítást? Ez az optimalizálás.

Az optimalizálást szoktuk még költség-haszon elemzésnek is nevezni, mert arról van szó, hogy az ember a döntésének várható költségeit és hasznait veti egybe. Csakhogy nem arról dönt, hogy legyen, vagy ne legyen például animáció, hanem hogy pontosan mennyi legyen? Ha egy kicsit több animációt teszek be, az vajon többel segíti a megértést, mint amekkora többlet

energiaráfordítást igényel? Ha egy kicsit kevesebb animációt használok, akkor kevésbé csökken a mondanivalóm érthetősége, mint amennyi időt és energiát megspórolok?

2. dia

**2. Határértékekben
gondolkodás**

- határ = marginal
- „többit”, „növekmény”, „pótlólagos egység”
- döntések határköltsége és határeredménye

Döntési szabály:
Többit, ha határeredmény > határköltség
Kevesebbet, ha határköltség > határeredmény

El is érkeztünk egy másik fontos koncepcióhoz, a „határ” fogalmához. Ez nem az angol „border” magyar megfelelője, hanem az angol „marginal” magyar fordítása, úgy is szoktuk fordítani, hogy „többit valami”, „valaminek a növekménye”, vagy „pótlólagos valami”. A több animáció használatának például van egy határ-költsége, pótlólagos költsége, költség-hozadéka: amennyi többit-költséget okoz nekem. Meg van egy határ-eredménye vagy eredmény-hozadéka: amennyi többit-eredményt szerez.

Érdemes lesz több animációt használnom, ha a határ-eredmény meghaladja a határ-költséget, és érdemes lesz kevesebbet használnom, ha a határ-költség haladja meg a határ-eredményt. Ahol a kettő egyenlő, ott érdemes megállnom, ott lesz az optimum.

Gondolkozzon el egy kicsit ennek a jelentésén, de ne ijedjen meg, ha most még nem látja át teljesen. A kurzus során rengetegszer fogjuk használni ezt a módszert.

3. dia

Költség-haszon elemzés: összevetjük a döntésünk összes várható többletköltségét és többlethasznát

- Csak *többletköltségek* és hasznok
- *Várható* költségek és hasznok: „olyan finomnak tűnt” „biztos nem olyan drága”
- *Összes* haszon és költség, nem csak a minket közvetlenül érintő

A költség-haszon elemzéssel kapcsolatban meg kell jegyezni néhány fontos dolgot. Először is, ahogy az imént említettem, *töbplet* hasznokat és költségeket kell összevetnem. Amikor reggel csörög az ébresztőóra, arról dönthetek, hogy mennyi plusz áldozattal vagy haszonnal jár *még 5 percig* ágyban maradni.

Másodsor: többnyire becslésekkel kell dolgoznom: meg kell becsülnöm, hogy mekkora lesz a többlet-haszon, illetve a többlet költség. A modelljeinkben, amiket használni fogunk, azt fogjuk feltételezni, hogy a szereplők tökéletesen ismerik ezeket a többlet-költségeket és -hasznokat, de a valóságban sokszor csak találgatunk velük kapcsolatban: ezért használtam az a szót, hogy „várható” hasznokat és költségeket vetünk egybe. Néha a döntés előtt hajlamosak vagyunk fölülbecsülni a hasznokat, vagy alulbecsülni a költségeket.

A harmadik, hogy a döntésünkhöz kapcsolódó összes várható hasznot és költséget mérlegelnünk kellene, de ezeknek a költségeknek és hasznoknak egy része nem nálunk, hanem másoknál jelenik meg. A kurzus nagy részében ilyen típusú költségektől és hasznoktól eltekintünk, és majd csak a legutolsó fejezetben kapcsoljuk be ezeket a modellbe újra. Egyébként nem nehéz elképzelni, hogy az esti házibuliból, amit tartani szándékozok, a szomszédaimnak is költsége származik, kevesebb alvás formájában (ennek néha hangot is adnak...).

4. dia

3. Alternatív költség

- a döntés érdekében feláldozott legértékesebb alternatíva értéke
- Erőforrások egymást kizáró alternatív felhasználásai
- Döntés = lemondás = használdozati költség
- Ha nincs választás, nincs alternatív költség

Az optimum-kereséssel kapcsolatos nagyon fontos fogalom az alternatív költség fogalma. A definíció úgy hangozna, hogy az alternatív költség a döntés érdekében feláldozott legértékesebb alternatíva értéke, de ez egyelőre nem segítené túl sokban önt. Térjünk vissza az animációs példámhoz: végtelen sok idő alatt lehet, hogy egy nagyon jó és hasznos online kurzust tudnék összerakni, csak hogy ezzel minden mástól elvenném az időt. Pedig nagyon sokféle képpen fel tudnám még használni az időmet, és ezek is hasznosak, értékesek lennének. Az időmnek, és egyáltalán mindenféle erőforrásnak (pénz, munkások, nyersanyagok stb) alternatív felhasználásai vannak, és ha egyféleképpen felhasználom, akkor másféleképpen már nem tudom. Ezért kell gazdálkodnunk mindezekkel, beosztanunk őket, hogy a lehető legjobb eredményre vezessenek. Igazából ez a költség-haszon elemzés lényege. Szóval alternatívákról mondunk le, ha valamit választunk. Persze nem minden alternatíváról való lemondás zavar egyformán. Ha például autóvásárláson gondolkodom, és nem tudom eldönteni, hogy (ez itt a reklám helye) egy Volkswagen Golfot vagy egy Opel Astrát vegyek, akkor bármelyik mellett döntök, lemondok a másiról. Ezt valamelyest sajnálni fogom, ez az alternatív költség. Persze azzal, hogy valamelyiket megveszem, arról is lemondok, hogy abból a pénzből vegyek 25 darab Trabantot, ez is egy alternatíva, de nem annyira tűnik vonzósnak. Ezért szerepel a definícióban, hogy „a legértékesebb feláldozott lehetőség értéke”.

Áldozatokat márpedig állandóan hozunk: amikor egyetemet választunk (az egyik a fővárosban van mondjuk, viszont ott drágább a tandíj, vagy többen járnak oda, viszont cserébe személytelenebb), vagy lecseréljük a mobiltelefonunkat (ha nagyobb a kijelző, rövidebb ideig bírja az akkumulátor, ha jobb kamera van benne, akkor többet kerül) és sorolhatnánk a példákat estig. Biztos ismeri a mondást: „mi gyorsan, olcsón és jó minőségben dolgozunk. Válasszon kettőt ezek közül!” Na ez az alternatív költség.

Mindezekből az is következik, hogy ha nincsenek választási lehetőségek, nincs alternatív költség sem, és akkor nem kell optimalizálni. Nézzük, sikerült-e megértenie: kapok egy ingyenjegyet egy koncertre. Van-e a koncert megnézésének alternatív költsége? Elsőre azt gondolhatnánk, hogy a jegy ingyen volt, nem kellett rá pénzt elhasználnom, amit másra is költhettem volna. Egy meghatározott koncertre szól, úgyhogy még csak arról sincs szó, hogy nekem kellett volna kiválasztani, hogy melyik koncertre akarok elmenni, és így melyik másikkra nem. Nincs alternatív költség. Igen ám, de ott van az idő, amit erre fordítanék. Biztos hallott már olyat, hogy egy ilyen helyzetben valaki mégsem ment el a koncertre, mert egyszerűen nem tudta felszabadítani az idejét (azaz: fontosabb alternatív felhasználásai voltak az idejének). Olyat meg pláne hallhatott, hogy a megnyert ingyenjegyet egyszerűen eladta az, aki megnyerte. Erre majd még hamarosan visszatérünk.

Szóval közgazdászként gondolkodni többek közt azt jelenti, hogy észrevenni az alternatívákat és a hozzájuk kapcsolódó alternatív költségeket, és optimalizálni.

SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM
GAZDASÁGTUDOMÁNYI KAR
KÖZGAZDÁSZ KÉPZÉS
TÁVOKTATÁSI TAGOZAT
LECKESOROZAT
COPYRIGHT © SZTE GTK 2017/2018

A LECKE TARTALMA, ILLETVE ALKOTÓ ELEMEI ELŐZETES,
ÍRÁSBELI ENGEDÉLY MELLETT HASZNÁLHATÓK FEL.

JELLEN TANANYAG
A SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEMEN KÉSZÜLT
AZ EURÓPAI UNIÓ TÁMOGATÁSÁVAL.
PROJEKT AZONOSÍTÓ: EFOP-3.4.3-16-2016-00014

